

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ СУМСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД СУМСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ –
СУМСЬКИЙ МІСЬКИЙ ЦЕНТР ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-методичної ради Інформаційно-методичного центру управління освіти і науки Сумської міської ради

_____ № _____

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ управління освіти і науки Сумської міської ради

_____ № _____

Навчальна програма з позашкільної освіти
гуманітарного напрямку
«Логіка світу»

2 роки навчання

Автори:

Міготіна Людмила Григорівна – методист, керівник гуртка школи раннього розвитку дитини «Журавлик» комунального закладу Сумської міської ради – Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

Дубініна Світлана Борисівна – завідувач відділу, керівник гуртка комунального закладу Сумської міської ради – Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

Рецензенти:

Серих Л. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри теорії і методики змісту освіти комунального закладу – Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Івашина Н. М. – методист, керівник гуртка школи раннього розвитку дитини «Журавлик» комунального закладу Сумської міської ради – Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дошкільна освіта – це цілісний процес, спрямований на забезпечення всебічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб. З огляду на це, дітей слід навчити не тільки обчислювати, вимірювати, розрізняти геометричні фігури, орієнтуватися в часі, у просторі, а й учити логічно мислити, розвивати творчі здібності.

Актуальність програми гуртка «Логіка світу» зумовлена пошуком шляхів удосконалення процесу підготовки до навчання дітей дошкільного віку та полягає в розв'язанні таких важливих завдань, як забезпечення моральної, інтелектуальної та психологічної готовності до здобуття знань, розвиток розумових та творчих здібностей, уваги, пам'яті, формування позиції «Я можу». Отже створення даної програми обумовлено необхідністю підготовки дітей до подальшого навчання та замовленням батьків.

Навчальна програма еколого-натуралістичного напрямку реалізується в школі раннього розвитку дитини «Журавлик» та спрямована на вихованців віком 4-6 років. В основу програми «Логіка світу» покладено Освітню програму для дітей від двох до семи років «Дитина» (керівник проекту Огнев'юк В.О., науковий редактор Беленька В.Г., Половіна В.А. та ін.) і Програму розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» (автори Білан О.І., Возна Л.М., Максименко О.Л. та ін.).

Мета програми – створення сприятливих умов для всебічного розвитку дітей, формування умінь та навичок, відповідно до віку: розвиток мовлення, мислення, пам'яті, творчих здібностей.

Основні завдання програми:

- формувати у дітей початкові математичні та геометричні уявлення, розвивати логічне мислення, логіко-математичні здібності;
- розвивати творчі здібності, увагу, пам'ять, мовлення;
- вивчати звуки та букви, складати з них склади, прості слова; збагачувати словниковий запас дітей;
- розвивати охайність, терпіння і вміння доводити розпочату справу до кінця, працювати в команді;
- розвивати дрібну моторику рук, готувати руку до письма;
- розвивати пізнавальні здібності дитини, вміння аналізувати різні явища і події, зіставляти їх, узагальнювати, робити елементарні висновки, висувати припущення, обґрунтувати власну думку;
- формувати доступні для дитини дошкільного віку уявлення, еталони, що відображають ознаки, властивості та відношення предметів і об'єктів навколишнього світу
- виховувати любов до рідної країни, її природи і людей.

Навчальна програма передбачає 2 роки навчання:

1-й рік – початковий рівень – 72 год. на рік, 2 год. на тиждень;

2-й рік – початковий рівень – 72 год. на рік, 2 год. на тиждень.

Програму побудовано за лінійним принципом, що передбачає поступове ускладнення матеріалу, за висхідною лінією, за принципом руху від простого до складного. Новий навчальний матеріал викладається на основі вже вивченого й у тісному взаємозв'язку з ним. Навчальний курс побудований так, що враховує досвід дитини та її психофізіологічний розвиток, дозволяє зіставляти і співвідносити досліджувані поняття в найрізноманітніших відношеннях та аспектах, узагальнювати й диференціювати їх, установлювати якомога більше зв'язків між новими вивченими поняттями.

Провідний вид діяльності – комплексні заняття. Основними формами організації освітньої діяльності в гуртку є дидактична гра, гра-подорож, сюжетно-рольова гра, логіко-математична гра, гра-змагання, сенсомоторика, читання казок. Особливий акцент у змісті програми зроблено на розвиток мовлення, мислення, пам'яті, уваги, уяви, творчих здібностей через застосування розвиваючих ігор, дидактичних вправ, перегляду мультфільмів, розучування скоромовок, віршів, загадок тощо. Заняття гуртка будуються на принципах розвиваючого навчання, які реалізуються через організацію діалогового спілкування, освоєння дитиною способів пізнавальної діяльності, передумов навчальної діяльності.

Структура занять включає такі види роботи, які відповідають складовим частинам програми – розвиток логіко-математичного мислення, розвиток зв'язного мовлення, підготовка руки до письма. Кожне заняття містить теоретичну частину і практичне виконання завдань з теми. Програма передбачає завдання для індивідуального та колективного виконання. Для різноманітності занять та стимулювання інтересу вихованців до навчання рекомендується застосування таких методів навчання, як пізнавальні ігри, ілюстрація, розповідь з демонстрацією, бесіда, вирішення проблемної ситуації тощо.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття після кожної теми, опитування, виконання контрольних вправ, математичних змагань тощо.

У роботі рекомендовано використання таких технологій навчання: здоров'язберігаючі технології (фізкультхвилинки під час занять на зміцнення м'язів очей, шиї, хребта); проблемне навчання (використання вправ, що дозволяють знайти самостійний шлях рішення); технології особистісно-орієнтованого підходу (діти одержують завдання відповідно до свого індивідуального розвитку); ІКТ.

У доборі форм і методів організації роботи педагог може виявляти власну ініціативу, творчість, самостійний пошук.

Початковий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Кількість і лічба	6	11	17
3.	Уявлення про форму і величину	4	4	8
4.	Орієнтація у просторі та часі	2	2	4
5.	Звуки і букви	16	16	32
6.	Розвиток психічних процесів	-	8	8
7.	Підсумок	-	2	2
	Разом	29	43	72

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Теоретична частина. Знайомство. Ознайомлення з видами діяльності на гуртку.

2. Кількість і лічба (17 год.)

Теоретична частина. Поняття «один», «багато». Числа і цифри. Числовий ряд. Лічба в межах 5 та 10 в прямому і зворотньому напрямках. Кількісна і порядкова лічба. Цифри від «0» до «9». Суміжні цифри. Поняття «однаково», «менше», «більше» на числовому рівні.

Практична частина. Порівняння предметів за кількістю на основі складання пар. Практичні завдання з роздатковим матеріалом за зразком педагога. Практичні вправи з паличками Кюїзенера: «Чарівні сходинки», «Будинок для зайчика», «Сюрприз для білочки», «Склади цифру», «Зміни цифру». Дидактичні ігри: «Порахуй», «Полічи та покажи», «Лічба ланцюжком», «Веселі цифри».

3. Уявлення про форму, величину і колір (8 год.)

Теоретична частина. Властивості предметів (колір, форма, величина предметів). Уявлення про геометричні фігури (коло, овал, квадрат, трикутник, прямокутник). Порівняння геометричних фігур, їх особливості. Колір. Основні кольори веселки. Величина предметів (великий, малий, широкий, вузький, довгий, короткий). Спільне та відмінне.

Практична частина. Порівняння предметів за кольором, формою, величиною. Практичні вправи з паличками Кюїзенера. Вправи для розвитку дрібної моторики рук. Складання орнаментів з геометричних фігур, різних за величиною, формою, кольором. Розмальовування малюнків за заданим правилом. Вправи на розвиток вміння визначати спільні та відмінні ознаки предметів.

4. Орієнтація у просторі та часі (4 год.)

Теоретична частина. Розташування предметів у просторі (близько, далеко, під, над, зверху, знизу, всередині). Уявлення про напрямки (ліворуч, праворуч, попереду, позаду). Уявлення про час (вчора, сьогодні, завтра). Характеристики часу (дні тижня, місяці, пори року).

Практична частина. Порівняння розташування предметів за малюнком. Вправи на вміння відтворювати послідовність подій «Що спочатку – що потім?», «Зліпимо сніговика».

5. Звуки і букви (32 год.)

Теоретична частина. Мовні і немовні звуки. Букви, склади, слова, речення. Голосні звуки: а, о, у, и, е, і. Уявлення про приголосні звуки: м, н, с, л, к, п, р, т, з, д.

Практична частина. Вправи для розвитку мовлення «Що звучить?», «Так чи ні?», «Злови м'яча – назви слово», «Хустинонька», «Закінчи розповідь». Розучування скоромовок. Формування правильної артикуляції звуків. Мовленнєві ігри та завдання на розширення запасу слів: «Ріпка», «Рукавичка», «Подорож до Лісової школи», «Оживи літеру». Дидактична гра «Впіймай звук». Вправи на розвиток творчого мислення «Закінчи розповідь», «Моя казка». Вербальні творчі вправи. Відгадування асоціативних та звичайних загадок. Вправи для розвитку дрібної моторики рук «Зафарбуй зайвий предмет», «Обведи по контуру».

5. Розвиток психічних процесів (8 год.)

Практична частина. Вправи на розвиток логічного мислення «Більше, чи менше?», «Що далі?», «Знайди помилку», «Що переплутав художник?», «Що зайве?», «Впізнай за описом».

Вправи на розвиток образного мислення, дидактичні ігри «Продовжи ряд», «Що змінилось?», «Знайди пару», «Четвертий зайвий», «Де чий будинок?», «Знайди частину від цілого».

Вправи на розвиток уваги «Будь уважним!», «Ось так!».

Вправи на розвиток уяви (дидактичні ігри «На що схоже?», «Скриня з казками», «Ялинка з подарунками»).

Вправи на розвиток довільної уваги, дидактичні ігри «Майстерня форм», «Кольоровий диск».

Вправи на розвиток пам'яті «Запам'ятай розташування», «Крамниця», «Що змінилось?», «Згадай букву».

Вправи на розвиток спостережливості «Кольорові клубочки», «Що лежить у торбинці?», «Знайди помилки».

6. Підсумок (2 год.)

Практична частина. Змагання кмітливих. Гра «Розумники» (виконання ігрових завдань на порівняння, узагальнення, спостережливість, логічне та образне мислення).

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- зміст понять «число», «цифра», «лічба», «рахунок», «звуки», «склади», «букви», «речення», «слово»;
- цифри від 0 до 9, співвідносити їх з певною кількістю предметів, елементів множин;
- числову рівність, нерівність;
- назви і властивості геометричних фігур (площинні: круг, овал, трикутник, квадрат, прямокутник), кольори, їх співвідношення;
- одиниці часу та їх складові: хвилина, година, доба (частини доби ранок, день, вечір, ніч), тиждень (назви днів тижня та їх послідовність), місяць (назви 12 місяців та їх послідовність), рік (пори року – весна, літо, осінь, зима);
- назву сенсорних еталонів: колір, форма, величина (їх види, ознаки, властивості).

Вихованці мають вміти:

- рахувати в межах першого десятка різними способами (лічба кількісна, порядкова, у прямому та зворотному напрямках);
- порівнювати суміжні числа; оперувати поняттям «менше/більше/однаково»;
- утворювати рівність з нерівності, збільшувати – зменшувати одну з множин;
- розпізнавати геометричні фігури (круг, овал, трикутник, квадрат, прямокутник), визначати форму предметів за допомогою геометричної фігури як еталону;
- знаходити подібні форми у навколишніх предметах, малювати /складати предмети з різних геометричних фігур або визначати фігури у заданому малюнку;
- порівнювати предмети за висотою, шириною, довжиною, товщиною, загальною величиною, здійснювати класифікацію за цими ознаками;
- класифікувати за одним параметром ряд об'єктів;
- вільно орієнтуватися в просторі та на аркуші паперу;
- визначати своє місцезнаходження відносно об'єктів, що її оточують, розташування предметів і об'єктів у просторі (близько, далеко, ліворуч, праворуч, всередині, під, над, біля, зверху, знизу);
- диференціювати та правильно вживати часові поняття: сьогодні, завтра, вчора, зараз; визначати послідовність простих дій;
- розрізняти мовні і немовні, близькі і схожі звуки рідної мови;
- регулювати темп мовлення та гучність голосу залежно від ситуації;
- виокремлювати голосні, приголосні звуки в словах;
- розрізняти поняття «звук», «буква», «слово», «склад», «речення»;
- володіти навичками розгорнутого, послідовного, логічного, зв'язного мовлення;

- ефективно спілкуватися рідною мовою; вживати прості й складні речення; вести діалог невимушено, підтримувати розмову на запропоновану тему;
- розповідати напам'ять невеликі віршовані твори, відгадувати загадки; правильно сидіти за столом, тримати правильно олівець;
- володіти руховими навичками, необхідними в подальшому для навчання письма, володіти олівцем (без лінійки проводити вертикальні і горизонтальні лінії, малювати геометричні фігури, акуратно зафарбовувати, штрихувати, не виходячи за контури предметів);
- відтворювати зразок та працювати за правилом.

Вихованці мають набути досвід:

- поведження з людьми у різних життєвих ситуаціях;
- орієнтування у просторі;
- використання логіко-математичних умінь у життєвих ситуаціях;
- розсудливо поводитися, проявляти високу пізнавальну активність, кмітливість, гнучкість мислення, самостійність суджень;
- оволодіння прийомами узагальнення, класифікації, порівняння і зіставлення.

Початковий рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	1	-	1
2.	Кількість і лічба	7	23	30
3.	Геометричні фігури	2	5	7
4.	Орієнтування у просторі та часі	3	7	10
5.	Величина предметів	2	3	5
6.	Розвиток психічних процесів	-	17	17
7.	Підсумок	-	2	2
	Разом	15	57	72

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Ознайомлення з видами діяльності на гуртку.

2. Кількість і лічба (30 год.)

Теоретична частина. Числа і цифри в межах 10. Кількісна та порядкова лічба. Лічба предметів в прямому та зворотньому напрямках в межах 10. Склад числа з двох менших в межах 10. Математичні знаки «+», «-», «=», «<», «>». Суміжні числа. Арифметична задача та її структура.

Практична частина. Складання та розв'язання прикладів на додавання та

віднімання. Складання та розв'язання задач за малюнками. Порівняння кількості предметів. Порівняння чисел.

Вправи та завдання з паличками Кюїзенера: «Число і колір», «Хто в будиночку живе», «Подорож на потязі», «Як Білочка та Їжачок грали з числами», «Драбинка». Дидактичні ігри: «Чарівна лінійка», «Математичний зорепад», «Ціле та частина», «Світ чисел».

3. Геометричні фігури (7 год.)

Теоретична частина. Різноманітність геометричних фігур. Площинні геометричні фігури. Об'ємні геометричні фігури (куля, куб, циліндр, конус).

Практична частина. Задачі на пошук закономірностей у розміщенні геометричних фігур. Вправи на розвиток вміння класифікувати фігури за кольором та розміром. Вправи та завдання з паличками Кюїзенера: «Побудуй місто», «Веселий потяг». Дидактичні ігри: «Живі фігури», «Побудуй країну», «Архітектори», «Розділи фігури», «Котилася торба», «Фрукти у саду», «Зайці та капуста».

4. Орієнтування в просторі та часі (10 год.)

Теоретична частина. Розташування предметів на площині й у просторі (ліворуч, праворуч, вгорі, внизу, попереду, позаду, далеко, близько).

Ознайомлення з циферблатом годинника. Пори роки та їх послідовність. Дні тижня.

Практична частина. Написання графічних диктантів. Вправи на визначення та встановлення часової послідовності подій: «Склади розповідь за малюнками», «Логічний ланцюжок». Вправи на визначення розташування предметів відносно іншого (поняття «ближче – далі»). Вправи на розвиток вміння визначати години. Дидактичні ігри: «Хто правильно піде, той ляльку знайде», «Звідки лунає дзвіночок», «Злови комара», «Подорож до моря», «Відповідай – день називай».

6. Величина предметів (5 год.)

Теоретична частина. Величина предметів та її параметри (розмір, висота, ширина, товщина, довжина). Одиниці вимірювання довжини, ваги, об'єму.

Практична частина. Вимірювання довжини відрізків. Вправи з паличками Кюїзенера на визначення висоти, ширини, довжини, товщини предметів: «Пірамідка та драбинка», «Різнокольорові паркани», «Стрічечки для ляльки». Дидактичні ігри «На будівництві», «Роздивися й порівняй», «Виміряй і визнач», «Відгадай, чий хвіст?».

6. Розвиток психічних процесів (17 год.)

Практична частина. Вправи та завдання на розвиток уяви, дидактичні ігри («Складаємо казку», «Різні будівлі», «Водії»). Вправа та завдання на розвиток образного мислення, дидактичні ігри («Четвертий зайвий», «Що плаває, що тоне?», «Вирощування дерева», «Що спочатку, що потім?». Вправи та завдання на розвиток довільної уваги, дидактичні ігри («Чарівна торбинка»,

«Чарівні фарби», «Чиє це місце?», «Уяви собі»). Вправи та завдання на розвиток пам'яті, дидактичні ігри («Що зникло?», «Третій зайвий», «Запам'ятай візерунок»). Вправи та завдання на розвиток спостережливості, дидактичні ігри («Пірамідка», «Добери собі сусіда», «Якого кольору предмети?»).

7. Підсумок (2 год.)

Практична частина. Вікторина «Що? Де? Коли?». Змагання кмітливих.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- цифри від 0 до 9, співвідносить їх з певною кількістю предметів, елементів множин;
- знаки «+», «-», «=», «>», «<»;
- геометричні фігури, їх властивості;
- зміст понять «число», «цифра», «лічба», «рахунок», «задача».

Вихованці мають вміти:

- лічити в межах першого десятка, використовуючи різні види лічби (кількісна, порядкова, у прямому та зворотному напрямку від заданого числа);
- установлювати числову рівність, нерівність, визначати відношення «на скільки більше?», «на скільки менше?», «порівну», «стільки ж»;
- виконувати прості обчислення, розв'язувати прості арифметичні задачі;
- порівнювати предмети за висотою, вагою, шириною, довжиною, товщиною, загальною величиною, здійснювати класифікацію за цими ознаками;
- орієнтуватися в розташуванні предметів у просторі (вгорі, внизу, ліворуч, праворуч, попереду, позаду, посередині);
- розрізняти та правильно вживати часові поняття: сьогодні, завтра, вчора, зараз, згодом, раніше, пізніше;
- обчислювати та вимірювати кількості, відстані, розмірів, довжини, ширини, висоти, об'єму, маси, часу;
- називати порядок та пояснювати послідовність пір року, днів тижня, частин доби; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між різними явищами в природному та соціальному докільлі;
- визначати кількісний склад числа в межах 10.

Вихованці мають набути досвід:

- орієнтування у просторі та часі;
- застосування логіко-математичних умінь в повсякденному житті: вміють набрати номер телефону служб порятунку, користуються пультом телевізора; знають свій вік, вік тата, мами та інших членів родини, знають дату народження, адресу та номер квартири.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти України [Науковий керівник: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В. та ін.] – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» [нова редакція]. У 2 ч. О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, А.В. Артемова, [та ін.]; наук. ред. О.Л. Кононко.– К.: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. – 204 с.
3. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан; за заг. ред. О.В. Низовської. – 256 с.
4. Барташнікова І.А, Барташніков О.О., Як навчити малюка читати: тести та ігри для дітей 5-6 років. / І.А. Барташнікова, О.О. Барташніков // – Тернопіль: Навчальна книга 2007. – 126 с.
5. Богат В. ТРВЗ: основні положення / В. Богат // Дошкільне виховання. – 2005. – № 7. – С. 18.
6. Грушко О. Плекаймо критичність мислення / О. Грушко // Дошкільне виховання. – 2008. – № 6. – С. 11-13.
7. Криворучко Т. Логіко-математичні ігри / Т. Криворучко // Дошкільне виховання. – 2007. – № 2. – С. 10-13.
8. Крутій К., Маковецька Н. Скарбничка ігор для розумних батьків і кмітливих дітлахів / К. Крутій, Н. Маковецька. – 2-е вид. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2004. – 204 с.: іл. – Бібліогр.: С. 203.
9. Марочко Г. Педагогічні погляди В.Сухомлинського на підготовку дітей до школи в родині / Г. Марочко // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2002. – Вид. 5. – С. 332-335.
10. Пащенко О. Тактильні та предметні асоціації / О. Пащенко // Дошкільне виховання. – 2009. – № 1. – С. 24-25.
11. Плетеницька Л., Крутій К. Логіко-математичний розвиток дошкільників (за програмою «Дитина в дошкільні роки») / Л. Плетеницька, К. Крутій. – 2-е вид., стереот. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2006. – 156 с.
12. Побірченко Н. Родинна педагогіка В.Сухомлинського про підготовку дитини до школи / Н. Побірченко // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2002. – Вид. 5. – С. 300-303.
13. Старченко В. Навчання математики: сучасний погляд / В. Старченко // Дошкільне виховання. – 2008. – № 7. – С. 19-21.
14. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1978. – 263 с.
15. Туник І. Розвиток логіко-математичних здібностей старших дошкільнят / І. Туник // Палітра педагога. – 2005. – № 3. – С. 22-23.
16. Щербакова К., Зайцева Л. Розв'язання математичних задач: компетентнісний підхід / К. Щербакова, Л. Зайцева // Дошкільне виховання. – 2007. – № 11. – С. 20-21.

